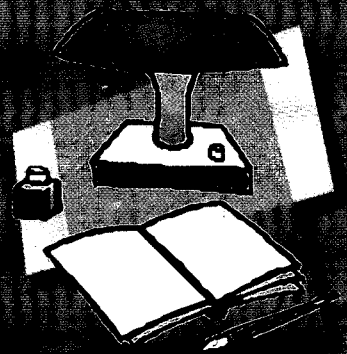

נשק יקר ממילא נשק זול

סיקורת ספרים

סא"ל חגי גולן

במלחמת המפרץ שיגרו האמריקנים חימוש מונחה יקר מאוד לעבר מטרות זולות בהרבה. סוגיה כלכלית זו נבחנת – לצד סוגיות רבות נוספות הנוגעות להפעלת הכוח האווירי במלחמה – בספר החדש "סופה בשמי עיראק" (המחברים: תומס קיני ואליוט כהן, הוצאת "מערכות", 2000)

הוא אומנם מלא וגדוש בפרטים, לכאורה מייגעים וחסרי חשיבות, אולם דרך אריגתם וניתוחם מביאה לתובנות ולמסקנות מאלפות ומעוררות מחשבה.

כך אנו לומדים, כי אף שבמערכה האווירית נפגעו כמעט 90% מיכולת ייצור החשמל בעיראק, שוקמה מערכת זו בתוך פחות משנה באורח כמעט מושלם למרות הסקנקציות שהטיל האו"ם על עיראק (עמ' 86-88). האם ההשקעה הרבה בתקיפת מערכת החשמל הייתה איפוא מיותרת? שאלה זו מותירים המחברים להתלבטות הקורא, אשר קיבל מצע של מידע המזמין חשיבה מקיפה על תכליתן של תקיפות יעדי תשתית ככלי בלעדי להשגת מטרות מדיניות.

נושא אחר שבו מזמין הספר מחשבה נוספת הוא הערכת תוצאות תקיפה. בעת סיכום השפעתה של המערכה האווירית ערב פתיחת הקרב היבשתי נוצר פער משמעותי ביותר בין הערכת המודיעין במפקדת הזירה בראשותו של גנרל שוורצקופף לבין סוכנויות המודיעין בווישינגטון. כמותית הייתה ההערכה בווישינגטון קרובה יותר למציאות. אולם במפקדת הזירה הביא עימות זה לשינוי מעניין במתודת ההערכה – אנשי המפקדה הפסיקו להשתמש בשיעורי שחיקת האמל"ח כמדד בלעדי לכשירות יחידות האויב ופיתחו מתודת הערכה הכוללת ממדים סובייקטיביים יותר. הממצאים של הצוותים האמריקניים לחקר שדה הקרב נוטים, כנראה, לתמוך במתודה זו, אף

חמקנות או חימוש מונחה מדויק ומרבית סוגי האמל"ח, שבהם נעשה שימוש אז, נמצאים עדיין בשירות מבצעי.

סיכום של מערכה הוא תמיד בעייתי בשל הצורך לברור אלו מבין רבבות פריטי המידע להביא לכלל ביטוי. מחברי הספר, אליוט כהן ותומס קיני, מתמודדים עם סוגיה זו היטב. הם משלבים מסד נתונים מפורט עם ראייה כוללת ובחינה מעמיקה של העובדות.

קצין מודיעין בכיר אמר פעם כי מפגש פורה בעיניו מודיעין הוא כזה, שדנים בו דרגי עבודה על אלפי פרטים משעממים לכאורה. ספר זה הוא דוגמה מצוינת לכך.

◆ כיצד מוציאים לפועל קרוב ל-130 אלף גיחות?
◆ איך מנהלים כוח אווירי המונה יותר מ-1,600 מטוסים?

◆ כיצד רוכשים מטרות לכ"כ 18 אלף טילים ופצצות מונחות?
◆ ובעיקר, מה הייתה מידת התכליתיות של פעילות אדירה זו?

"הספר סופה בשמי עיראק", שהוא תמצית בלתי מסווגת של הסקר המקיף שבוצע על פעילות חיל האוויר האמריקני במלחמת המפרץ, דן בשאלות אלה ונותן להן תשובות מקיפות. הספר מציג בפני הקורא את המערכה האווירית במלחמת המפרץ, כשהיא מפולחת לעשרה חתכים נושאים, ובדרך זו מפגיש אותו עם מורכבותה של אותה מציאות.

ניתן, כמובן, לשאול מה הטעם לעסוק כיום בלימוד מערכה שתמה לפני עשר שנים. התשובה לכך נמצאת בהקדמתו לספר של מפקד חיל האוויר, אלוף דן חלוץ. לדבריו, ניתן לראות במערכה זו את נקודת

המפנה בהפעלתו של כוח אווירי מאז ביטא הגנרל האיטלקי ג'וליו דואה את תפיסתו בנושא "השליטה באוויר". מלחמת המפרץ פגשה מספר טכנולוגיות חשובות בראשית דרכן המבצעית (למשל,

מפקד "מערכות"

מפציץ B-52

תכליתיותה של מערכה אווירית. בספר שלפנינו שתי אמירות מעניינות בתחום זה. הראשונה,

שהמדגם המצומצם שבו עסקו מחייב זהירות באימוץ מסקנותיהם. מתוך 163 טנקים שהם בדקו רק 10%-20 נפגעו מחימוש אווירי, ואילו קרוב למחצית לא נפגעו כלל וננטשו כשהם שלמים (עמ' 114-115). אם זו המציאות, האם נכון להשקיע משאבים רבים בניתוח חזותי של שדה הקרב לבחינת תוצאותיהן של התקיפות, או שעדיף לנסות לחפש את התשובות בכיוונים אחרים?

באים להשיב על שתי שאלות מרכזיות: האם הייתה מלחמת המפרץ מהפיכה בלוחמה (זהו גם שמו המקורי של הספר)? ומה יכולה מערכה זו ללמדנו על עתידו של הכוח האווירי?

הניתוח, העוסק במלחמה כתופעה שהיא בעיקרה מדינית חברתית, מדגישה את העובדה כי למרות ההתפתחויות הרבות בטכנולוגיה, לא ניתן לנהל מלחמות "דה-לוקס" של שיגור פריטי חימוש בודדים מטווח רחוק שישירו את היעד האסטרטגי בלי לפגוע באזרחים. המלחמה, לשיטתם, נגזרת מאינטרס של חברה שלמה ולא של מנהיג יחיד, וככזו כולה מעורבת בה. אין גם יכולת להרתיע בלי שתהיה על המורעת סכנת השמדה אמיתית, ולא ניתן להשיג הישג צבאי ללא שפעה מסוימת של כוחות, ושל אמצעי לחימה. נראה לי שספר זה כולו, ובמיוחד פרקי הסיום שלו, ייקראו בעיון ויילמדו על-ידי כל מי שעוסק או מתעניין בתחומי צבא וביטחון.

מערכות היחסים בין חוקרי המודיעין מגדירי המטרות לבין מתכנני המבצעים לא התקיימו בהתאם למסמכים שהתוו אותן, אלא בהתאם ליכולת של מוקדי המודיעין השונים לספק את התוצרים בזמן ובאיכות הנדרשים. כך נוצרו מעקפים שונים לצינורות הממוסדים לזרימת המידע, וגופי מטה בנו את כוחם על-פי יכולתם לשאוב מידע עדכני ישירות ממוקדי הידע בווינגטון.

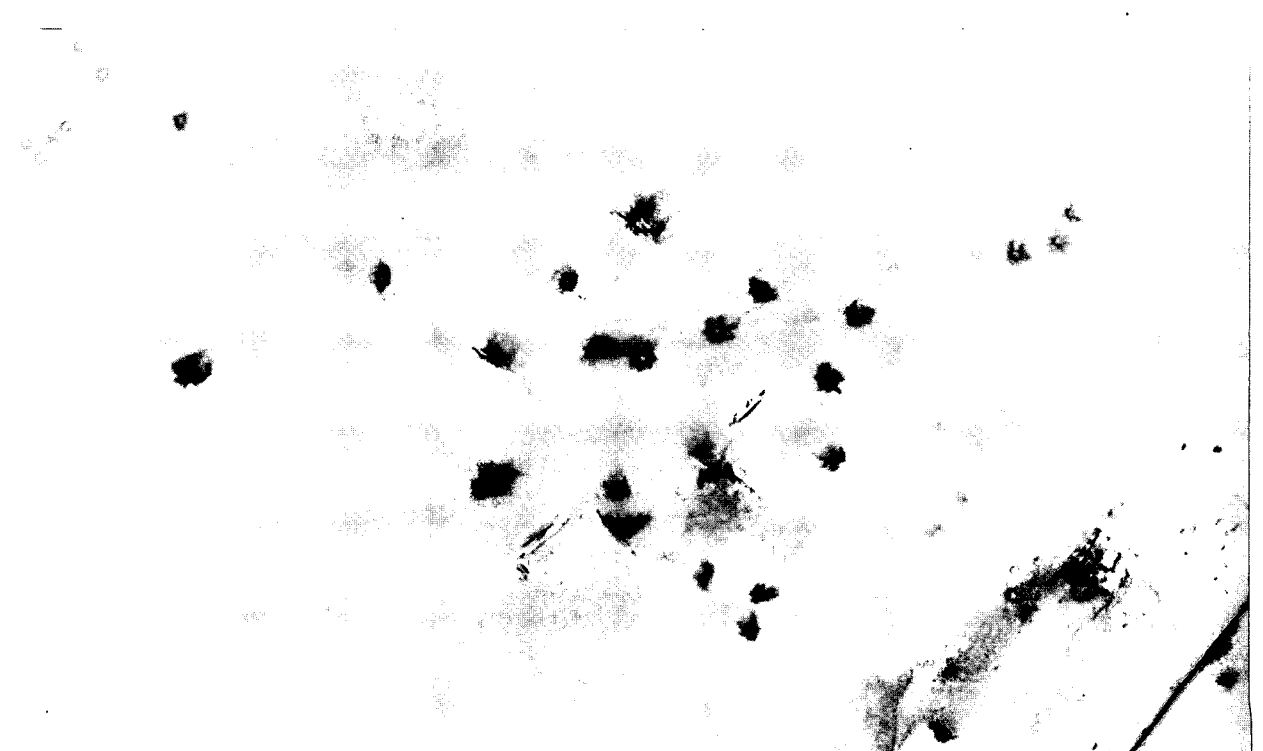
מכאן נובעת האמירה השנייה, כי היחסים אדיהוק, שנוצרו בין מרכזי המודיעין בווינגטון ובריאד, קראו תיגר על ההנחה המקובלת שהמודיעין המיוצר בזירה הוא באיכות טובה יותר ובזמינות רבה יותר מזה שמיוצר בסוכנויות העיבוד והמחקר הלאומיות (עמ' 149).

לאחר שמונה פרקים עשירים בפרטי מידע לוקחים המחברים את הקורא אל מעין נקודת תצפית גבוהה שממנה הם סוקרים את המערכה כמכלול, תוך שהם

סוגיה נוספת העולה מנתונים אלה היא התאמת החימוש למטרה. כאמור, רק מעט "רק"ים, יחסית, נפגעו והושמד במערכה האווירית, ומסקנת המחברים היא שההשפעה על כוחות הקרקע נבעה בעיקר ממכלול המטרות שהותקפו ומהאינטנסיביות של התקיפות ולא מהשמדת מטרות ספציפיות (עמ' 116). עולה מאליה השאלה, האם נכון היה לשגר טילים יקרים מאוד נגד מטרות אלה, או אולי היה תכליתי יותר לבחור בפצצות זולות יותר, דוגמת פצצות מונחות לייזר, שדווקא להן הייתה ההשפעה הגדולה ביותר על שיעורי השחיקה של כלי ה"רק"ים העיראקיים (עמ' 113).

אין עוררין על כך שטיב המודיעין הוא אחד הגורמים המשפיעים ביותר על

מחפורות להסתרת משגרי טק"ק לאחר שהופצצו על-ידי מפציצי B-52

נשק יקר משמיד נשק זול

השם של המפציץ B-52 הוא 'סטיב'.